

Mikhtav Mé-Eliahou

Chapitre 1 - Chapitre Emouna et Bitahon

כל הצורך להשתדלות בעגיגים הגשמיים ע*פ מהלך הטבע, בא מתולדת חטא אדה'ר, שנאמר בקללתו: "בזיעת אפיק תאבל לחם"! והיינו, מסגי שבחטאו ירד למדרגה גשמית כזו: אבל קודם החטא כשהי, במדרגה רוחנית עליונה, מדריגת גן עדן, היו כל צרכי גופו המזוכך באים אליו ממילא. וכן הוא מפורש בילקוט (בראשית סי' כ'-ב): "ועיחה בגן עדן לעבדה שמא תאמר יש מלאכה בגן עדן לפתח ולשדד את האדמה? והלא כל האילנות בצמחין מאליהן! או שמא תאמר יש מלאכה בגן עדן להשקות את הגן? והלא נהר יוצא מעה להשקות!... אלא לעבדה ולשמרה: לעסוק בד-ת ולשמור מצוותיה'-. וכן אז'ל "מלאכים צולין לו בשר ומוזגין לו יין'-. וכדומה כמה פעמים בחז'ל. וכיון שכל ענק ההשתדלות אינו אלא עובש וקללה, ולא גתנה בו תורה שיעור, א'כ הלא טוב לאדם שיפחית לעצמו מן הקללה עד כמה שאפשר — כן אמרו הרבה מן הגדולים. וז'ל מסלת ישרים פ' כ"א: "הבטחון הוא שישליך יהבו על ה' לגמרי, באשר ידע כי ו ד א י א " א שיחסר לאדם ממה שנקצב לו וכמשז'ל: "מזונותיו של אדם קצובין...'- "אין אדם נוגע במוכן לחברו...'- וכבר היה האדם יכול להיות יושב ובטל... אם לא שקדם הקנס... בזעת אפיק... ע'כ תייב האדם להשתדל איזו השתדלות כמס שפורע... וכיון שהשתדל, הרי יצא ידי חובתו... ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות... הדרך האמתית הוא ... עושין תורתן עיקר ומלאכתן טפלה... כיון שעשה אדם קצת מלאכה, משם והלאה אין לו אלא לבטוח בקונו... ואז תשאר דעתו פנוי,,

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ולבו מוכן, לחסידות האמתית ולעבודה התמימה".
וכמה הוא הפחות שבהשתדלות אשר הוכרחנו לעשותו? — כך
אמר רבעו זוגדל מסאלאנט זצ"ל: "הלא צריכים לעסוק
בהשתדלות רק מפני שאץ אבו ראויים לנסים גלויים, וע"כ אבו
מתוייבים לעשות באופן אשר ההשפעה היורדת אלינו יהיה
אפשר לתלותה באמה סבה (והרוצה לטעות שהוא דרך הטבע
יבא ויטעה); א"כ מה נגמר השיעור, אם ע"י ההשתדלות, אף
היותר קטנה, יהיה מקום לטועה לתלות בסבה טבעית". ועל
עצמו אמר: "אני קובה שטר הגרלה, ובזה אני יוצא ידי חובת
ההשתדלות! כי הרי אם אזכה בגורל, אפשר לתלותו בדרך
הטבע".

אמנם רוב בני האדם, וגם אשר יחשבו עצמם למאמינים ובעלי
בטחון אין עושין כן, אלא עוסקים בהשתדלות הטבעית בכל
יכולתם, ומעיינים בשכלם, ומדייקים ומעמיקים לחשוב בפרטי
ההשתדלות בסמת אשר לפניהם, ואח"ב יזדרזו בכל יכולתם,
וגם ילחמו את חבריהם בכל עוז, עד שברוב עמל יראו להוציא
לפועל את כל פרטי מחשבותיהם. וכששואלים אותם למה זה
תרבו כל כך בהשתדלות, הלא מאמינים אתם? תשובתם
מוכנה בפיהם» הלא השתדלות זו מצוה היא — מצות "ששת
ימים תעבוד", ו"עושה צדקה בכל עת זה המפרנס אשתו
ובניו", ועוד דברים כיוצא באלה. אך יעיינו נא בדברי מסלת
ישרים הנ"ל, וילמדו לדעת כי אין ההשתדלות מצוה כלל, אלא
קנס וקללה, ודי בקצת ממנה. ועוד, יחפשו נא במגין המצוות,
כי לא ימצאו שם מצוותם זו של "ששת ימים תעבוד", שאץ
פשוטו אלא "מותרים אתם לעבוד". וצדקת המפרנס אשתו
ובניו היא במה שמפרנסם מהכסף שהרויח, אבל לעולם לא
ירויה יותר בשביל שישתדל יותר. ואשר יחשבו, כי כל אשר
ירבו להשתדל ויעסקו בעסקיהם כמעט כל ימיהם, הוא לשם
שמים באמת — יבדקו נא בעצמם: אם מחשבה רוחנית באה
להם באמצע טרדתם בעסקיהם — או להפך, מהשבת

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

עסקיהם באה להם באמצע שמונה עשרה ז
זה לא כבר נשמע פתגם כזה: "לא הנחנו כלום למקרה" —
זד. פתגם המודרני של "כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה",
כאלו אין דבר נסתר מידיעתו ואין דבר נעלה מכחו — פתגם
של גאווה, של אפיקורסות, ועץ. האם אין ראוי שגם
"המאמינים", בהשתדלם בכל יכולתם בהשתדלות הטבעית,
יחשדו את עצמם כי גם בלבם מן הכפירה — אשר יוכלו
בהשתדלותם לשלוט במקרים ולנהלם לאשר יחפצו ז
אמנם המתחזק ברוחניות, וברב התלהבות והתפעלות ישליך
כמעט כל השתדלות ממנו ויעשה כמעשה רבינו זונדל
מסאלאנט הנ"ל, הנה גם בזה סכנה לפניו כי ההתפעלות
וההתלהבות עוברת חיש מהר, ואם השי"ת מנסה אותו, ולא
ישפיע לו את פרנסתו על ידי הסבה הקטנה אשר הבץ, אולי
ח"ו לא יעמוד בנסיון, ויתחרט על מעשהו, ועל אשר מיעט
בהשתדלות, ויתהה על הטוב אשר עשה, וירבה לחטוא. ע"כ
צריך האדם לשקול אורחותיו, למעט בהשתדלות. כפי ערך
מדרגתו, כפי אשר יוכל שאת גם אם לא יזכה להצליח
בגשמיות ע"פ ההשתדלות המעוטה שישתדל.
ומשקל זה צריו להיות בדקדוק עצום ודיוק רב, כי משני
הצדדים היצר יארב עליו: אם ירבה בהשתדלותו מכפי ערד
אמונתו — הרי יכפור, ואם ימעט מכפי ערכו, יבא לתהות על
הראשונות, וגם לכפור אח"כ. והיצר לפעמים מסית אותנו
להרבות בהשתדלות — היינו בשעת רפיון רוחנו — ולפעמים
יסיתנו לקצר בה — בשעת התעוררנו לרוחניות — * והמשקל
בזה הוא דק מאד, ותלוי בבחירת האדם, וא"א להגיע בו אל
הנקודה האמיתית, אם לא מתיר יר"ש טהורה המצלת מן
הנגיעות.
ודבר זה מפורש בתורה, שאפי' נביא, ואפי' משה רבינו ע"ה
לא נתגלה לו אי' היא הנקודה האמיתית בכל ענין וענין בין
הבטחון וההשתדלות, וזהו ששאל מרע"ה את הקב"ה בדבר

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

שליחות המרגלים, וענהו: "שלח לך" "לדעתך" — פי' שמנע ממנו בירור אמתת העגין ע"פ נבואה, כי היה צורר לתת מקום לגסיון לכלל ישראל. ובזה מובן אשר שלחם משה גם אחר שא"ל השי"ת "לדעתך", כי כשם שהי' שייך טעות בשילוחם, כן הי' שייך הטעות באי-שילוחם. (ואיד היה אפשר לעמוד על האמת בשאלה דקה כזו — זה נתבאר במאמר "כחו של מבט האמת").

והנה למען דעת את הסכנה הנוראה, שלא נכשל ח"ו במשקל הזה שבין הבטחון וההשתדלות, והתוצאות האיומות שיוצאות מן הטעות במשקל הזה, עלינו ללמוד היטב את ענין חטא המרגלים (במדבר י"ג וי"ד ודברים א') 1 כי תוכן חטאם היה חסרון במשקל ומה. ונבאר כל הפרטים בגדר החטא, כמפורש ברז"ל וראשונים:

א. אף שטעותן של ישראל בבקשת שילוח מרגלים הי' דק מאד, כמו שיתבאר, מ"מ רמזה תורה שהיה אפשר להכיר מראש שלא עלה הדבר על דעתם מצד הטוב. וזה מש"כ "ותקרבו אלי כולכם", — ופרש"י "בערבוביא... ילדים דוחפין את הזקנים..." — תיכף מהתחלת התעוררות כל עגין צריך שיבחין האדם מאיזה צד הוא בא לו, ואם ירגיש שבא מתוך בהילות, ראוי שיפרוש ממנו, כי בודאי מצד הרע הוא בא. (כתבי רש"ז). ובילקוט (דברים שם) מוסיף: "ולהלן הוא אומר ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם... נמצאת אומר ב' קריבות הן אחת קריבה לש"ש ואחת קריבה שאינה לשם שמים". ואף שהטועה הלא שוגג הוא, וכש"כ הטועה בדקות, מ"מ גם השוגג חוטא; והטעם, כי לא ישכח האדם אלא מה שבתוך עומק נקודת לבבו סובר שאיננו עיקר וחשוב כלל (וי"א גם יותר מזה, היינו שבנקודת פנימיותו יש לו נטי' ורצון לשכוח)! וכן הטועה במה שהי' ראוי שיבחין, זה מפני שבתוך תוכו חפץ הוא לטעות. וכבר אמר ר' ירוחם ז"ל: "כל הרוצה לטעות כן,» — שהטעות מן הרצון היא באה. וזהו שהי' שלא לש"ש, כי אם

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

גם דימו שעשו מצוה, אבל היתה נקודה אחרת נסתרת בלבבותם, אם גם דקה מאה וגלתה לנו התורה שגם בחסרון היותר דק יוכל האדם להבחין אם יפשפש במעשיו כראוי! ותבע משרע"ה על שלא דקדקו לעיק כ"ב, כי אלו היו מדקדקים היו נצולים מן החטא הזה כל עיקר. בנקודה זו היא התחלת החטא. ב. אמנם מרע"ה, בבהירות השגתו, הבחץ כי מהתחלה כזו יוכלו

להשתלשל הקלקולים היותר עצומים! וע"כ נזהר ביותר בשלוחם. עי' ילקוט ריש שלח: "ואקח מכם י"ב אנשים — מכאן שהיו צדיקים בעיני ישראל ובעיני משה (הבקי ביותר בכוחות הנפש, והגדול שבכל יודעי חכמת הפרצוף, כמשאז'ל על ואתה תחזה מ', ורבן של כל הנביאים), ואף משה לא רצה לשלחם מדעת עצמו עד שנמלך בהקב"ה על כל א' וא' ואמר, פלוני ראוי הוא (פי' לעמוד בנסיון שעומד להשתלשל?) ואמר לו הקדוש ברוך הוא ראויין הן ". ועוד שם בילקוט (מעט קודם להנ"ל): "כל מקום שכתוב אנשים צדיקים הן... ולאלה אתה קורא כסילים (שולח דברים ביד כסיל)... בג"א גדולים היו ועשו עצמם כסילים... דור תהפוכות המה (פי' שהיו היותר גדולים וצדיקים, והיותר ראויים לעמוד בנסיון, מכל קהל ישראל, אלא שהאדם בעצמו בוחר הכסילות לעצמו, ואפי' היותר גדול, והיותר

מסוגל למלחמת היצר, מ"מ עדיין בוחר הנהו, ויוכל להתהפך מן הקצה אל הקצה, ועוד יתבאר להלן)". עכ"פ מהזהירות היתירה שנזהר בזה מרע"ה נוכל לראות עד כמה הי' ראוי לחשוש. וכן הלא אמרו ז"ל שהתפלל משה על יהושע: "י' יושיעך מעצת כו'". והמהר"ל זצ"ל הביא בשם המדרש דישראל כבר בקשו מקודם לשלוח מרגלים, אך לא הוזיר הקב"ה עד אחר מעשה דמרים, בכדי שתהי' ההתעוררות לשלוחים להזהר מלשה"ר! וזהו מש"כ רש"י למה נסמכה פ' מרגלים כו' עי"ש. כל אלה החששות כבר היו עד שגם

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

הקב"ה בעצמו חפש עצות! ומה הי' השורש אשר בשבילו הי' כל החשש? ההתחלה, שהי' בה פגם דק של טעות! נורא הוא ומי יכילנו!

ג. ומה זה הי' עצם החטא אשר שגגו בו כלל ישראל? — עי' רמב"ץ (שלח שם): "ישראל אמרו: כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה ששולחית לפניהם אגשים, לדעת הדרכים... ושיתנו להם עצה באיזה עיר ילחמו תחילה... וזו עצה הגונח בכל כובשי ארצות... חטאו באמרם נשלחה אנשים לפנינו, בעבור שהם רואים את ישועת ה' תמיד והי' להם ללכת אחר הענין... ומשה קבל מהם למלאות תאותם... ויטב בעיני הדבר שסבלתי רעתכם והוריתי לעשותו...". פי' דבריו, כי בג"א שראו הנהגה נסית בישועת ה' תמיד, היו צריכים להשתמש בבטחון לבד ולא בהשתדלות כלל, אך מכיון שטעו לבקש השתדלות, ואף שחשבו שעושין מצוה בזה דכל שאפשר למעט בנם טוב יותר, מ"מ מכיון שהגיעו לידי טעות זו, זה כבר אות הוא שהיתה נקודה דקה מן הדקה בלבבם אשר נטתה לקצת השתדלות, ע"כ לפי מדריגתם זו כבר לא מנע אותם מרע"ה מן ההשתדלות הזאת. וכן כתב ג"כ באבן עזרא: "וייטב בעיני, בעבור שכולכם הסכמתם", פי' דמכיון שכולכם הסכמתם, א"כ כבר מדרגת כל הכלל היתה לעסוק בהשתדלות כזו (והי' בזה טעות כמו שמתבאר לקמן ע"פ הילקוט). נמצינו למדים כי חטאם הי' רק בחי' טעות דקה מאד במשקל שבין ההשתדלות והבטחון.

ד. ויש להתעמק ולהבין עד כמה היתה טעותם דקת באמת גם על מחשבתם של ישראל לא עלה לשלוח מרגלים לדעת הדרכים וכו', כי בודאי בטחו בהשי"ת אשר שלח להם את הענין לפניהם, ואלו הביא השטן הסתה כזו לפניהם בגלוי' בודאי שלא הי' יכול לפעול עליהם כלל! אלא דרך אחרת עסק עמהם, טעות כחוט השערה ממש. ז"ל הילקוט (ריש שלח): "אמרו ישראל: משה רבינו, נשלחה אנשים לפנינו!

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

אמר להם למה? (הרי שקודם חטא המרגלים הי' דבר פשוט שאין לעשות השתדלות כזו, ואין צורך בה כלל) אמרו לו: שכבר הבטיחנו הקב"ה שאנו נכנסין לארץ כנען ויורשין כל טוב, שנאמר ובתים מלאים כל טוב, והרי שמעו שאנו נכנסים. . . אם מטמינים הם את ממונם... ולא נמצא כלום, נמצא דברו של הקב"ה בטל, אלא ילכו מרגלים... ויחפרו... יעמדו על מה שחפרו בארץ". נתבונן נא, הלא דור דעה הי' ולא בקל היו טועים, ואעפ"ב חשבו בדעתם שכל חפצם לשלוח המרגלים אינו אלא למען הצל מחסרון קידוש ה', — לא בשביל שיחסרו להם הכסף והזהב הטמונים אלא אך ורק מה שיחסר בקידוש שמו יתברך — ! אבל באמת מה הי' ז לא שאיפה להגביר את קדושת ה' אלא נטי' דקה מאד אל ההשתדלות. ומה נפלא הוא, אשר דור מקבלי התורה, עם כל עוצם הבנתם בתורה ועבודת ה', ותוקף הבחנתם בכחות הנפש והטעיות היצר, לא יכלו לעמוד על טעות זו, הרי זה לאות כמה נסתר הי' בתוכם שורש הטעות. ויותר מזה, הנה המאמר הזה בילקוט מבאר שפי' "וייטב בעיני הדבר" כי גם מרע"ה לא הי' יכול לעמוד בזה שאין כוגתם לש"ש ממש, דמסיק שם: "כיון ששמע משה כן נלכד בידם, שנאמר וייטב בעיני כו'". התפעלות נוראה יש בזה, עד כמה תוכל נטי' פנימית לאיזה חסרון להטמין את עצמה, עד שנראית קטנה כ"כ מבחוץ אשר גם מרע"ה לא יוכל להבחיגה.

וגם אח"כ כשהתפתח החטא' ושמעו לשה"ר של השלוחים, נאמר (דברים א' כ"ז) "ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי" אשר לכאורה משמע שהי' בטענה זו חטא גס וגלוי' כי פחדו מפני כה הענקים בהתחשבם רק עם דרך הטבע' אבל גם זה אינו! עי' ספורנו כי גם זה הי', נראה ביראת שמים במדריגה גבוהה מאד' שפי', בזה"ל: "בשנאת ה' אותנו — על מה שעבדנו ע"ז במצרים — לתת אותנו ביד האמורי — אע"פ שיש לאל ידו לכבוש את

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

האמורי ולהמיתם יתן אותנו בידם למקם" — הרי זו היא מחשבת תשובה עמוקה לכאורה' ואז היא טענה של יצה"ר אבל כך דרכו' שיורד לדקות כ"כ עד שמראה לנו מחשבות תשובה' ובאמת אינם אלא טענות של חסרון בטחון. וגם כשבכו בכי, של חינום' הלא חשבו שבוכין בהתעוררותה של תשובה. ומה היתה באמת? — בכו מפני פחדם של הענקים וכו., עד כאן משתלשל והולך חטא של טעות במשקל ההשתדלות והבטחון' עד הבכיה של חנם, שהיא שקולה לבכיה של דורות — חרבני בתי המקדש והגליות של כל הדורות. מתחיל בטעות דק של מותר ההשתדלות — ומסיים בחורבן וגליות. זו היא סכנת הטעות במשקל ההשתדלות. וכי, המהר"ל זצ"ל בפ', שלח, לבאר איך נהפכו הצדיקים והגדולים של דור דיעה כרגע מעוצם מדריגת צדקתם עד קצה הרשע. שהרי בהתמנותם לשליחות נאמר "כולם אגשים" ופירש"י "באותה שעה כשרים היו", ואח"כ "מקיש הליכתם לביאתן" דגם הליכתן בעצה רעה: ופי', "משהיו שלוחיהם של הרשעים למדו ממעשיהם ונעשים כמו המשלחים עצמם". — נורא ואיום הוא' גדולי הדור של מקבלי התורה נעשו שלוחים של אלה שטעו בדבר מצוה שחשבו להרבות קידוש ה', במה שיתקיים דבר ה' בענין הממון של האמורי' אך בקרב לב המשלחים הו', שוגג של קצת נטי, אל קצת השתדלות בדרך הטבע, שהיא לא היתה ראוי, להיות לפי מדרגתם הגדולה, ע"כ אלה שנעשו שלוחיהם במעשה הבא מן השוגג ההוא, דבקה במ צרעת הממארת של החטא ההוא עד שיוכל השטן להפכם כרגע מקצה הצדקות לקצה הרשע, עד כדי "כי חזק הוא ממנו" (עי, רש"י שם) ועד כדי להיות מביאים את כל החורבנות ואת כל הגליות. כל אלה תולדות טעות במשקל ומדת ההשתמשות בהשתדלות ע"ם דרך הטבע. אמנם אם המשקל דק הוא כ"כ, והסכנה נוראה' הלא ישאל

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

האדם "איך אעמוד על האמת בזה ז" – אבל האדם יוכל לדעת את האמת אם אך ירצה. עליו רק להתרכז בלבבו להביט על הענין במבט האמת' ואז לבבו יבחין את הדרך האמתית, וזה אשר כתבנו במאמר "לא נפלאות היא ולא רחוקה": – מ*חו שהשחד יעוד עיני חכמים ואץ אדם רואה חומי» לעצמו' איד אפשר הוא שגבחץ את האמת' הלא בכל דבר... יש לגו נגיעד» ז... אמנם התשובה שאין הנגיעה מכסד! לגמרי את האמת, כי גם אחרי אשר יפחד* היצר את האדם לומר שגם דרך השקד אמת הוא, מ"מ יודע הוא בעצמו שדרך האמת אמתית יותר... הה מחסדי הבורא ב"ה, שלא נתן רשות ליצר לכסות את האמת לגמרי, אלא כל אדם יוכל להבחץ בלבו באיזה דרך הוא האמת לאמתו".

• • •

וצריך האדם לחפש עצות איך להקטץ את החשש של התהייה על הראשונות' כי כל אשר יקטן חשש זד! באמת, יוכל לעומתו למעט בהשתדלות. ומהן: –
(א) להתלמד במדת ההסתפקות, כי כל אשר ירבה בהסתפקות במועט'

הלא תמעט צורך השתדלותו, ויקל לו הגסיץ. וזהו ענץ אז"ל "כך היא דרכה של תורה – פת במלח תאכל כר".
(ב) להתפלל בכונה עד אשר יכיר לבבו כי הבל מה, הוא בא, ואם גם לא יצליח בהשתדלותו גזירת שמים הי» וכפי אשר תגדל ההכרה הזאת בלבבו יתמעט חשש התהייה.
(ג) יתבונן תמיד ויחשוב עם נפשו במחשבות בטחון בה,, וילמד בספרים מענייני הבטחון, וגם בשעת עסקו בהשתדלות הנחוצה לו יחשוב כי אינו אלא מקיים גזירת'. בזיעת אפייך" וכי ההשתדלות עצמה לא תועיל לו בלום וכר, ומה יחזק בלבבו את הבטחון. וגם יכץ את עצמו שלא ישמע לדברי המלעיגים עליו לקרוא לו "בטלן" וכדומה, כי מוטב שיקרא בטא כל ימיו ואל יהי רשע, כאז"ל מוטב שיקרא שוטה כל ימיו ואל יהי רשע

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

שעה אחת לפני המקום. לכזה וכדומה צריך שיתבונן להבין את לבבו.

הגד. הטביע הקב"ה באדם שכאשר צריך לעשות דבר שיש בו מן הפחיתות מתבייש הוא ממנו ועושה אותו בצניעות. באדם וחוד. אמרה תורה "ולא יתבוששו", אבל זה היה קודם החטא, שלא היתה בהם נקודת תאוה כלל. אפי' דקה מן הדקה. משא"כ לאחר החטא, אחרי שאין בבח האדם להגיע בזה אל השלימות הגמורה, נמצאת בו הצניעות אשר תלמדהו שיש להתבייש מן התאוד- כן העוסק בהשתדלות, אם כי הוא מוכרח לזה, כי חטא אדה"ר גרם לנו קללה זו, צריך לעשותה בצניעות, ויתבייש בלבבו בידעו שהוא עושה דבר שנראה כלפי חוץ כנגד כבודו של מעלה. (וגם שלא יוכל להזדכד לגמרי מן הפגם של החטא ההוא, וכמו שביארנו במאמר "צלו של גוף", כי גם אלו שהגיעו למדרגת השלימות מהשפעת הגוף, מ"מ עדיין היתד. בהם נקודת צלו של גוף, וכן יחסר לו בבחי, הצל ממדת הבטחה). וכשם שהצניעות מועלת

(* עדיית פ"ה מ"ו. בתאוה להפתית במדתה, כן גם בהשתדלות, העצה היעוצה להשתמש בצניעות כדי שלא ירבה בהשתדלות מתר מהמדד- כדבר זה כתב הגר"א בפירושו ליהושע ב' א' "וישלח יהושע... מרגלים חרש... פי' שלחם בשתיקה. כמו, רוח קדים חרישית", שלא יכשלו כבראשונה" והיינו ממש כדברינו.

ה) "עשה תורתך קבע ומלאכתך ארעי" (* ולזה צריך שתהי' עיקר שאיפתו אל התורה ויחזק את השאיפה לתורה בלבבו כל כך עד שימסור נפשו עליה. (וכאז"ל אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה *). וכאשר שאיפת חייו תהי' רוחנית ממילא ימעט בהשתדלות הגשמית, וגם ימעט בזמן אשר יבלה על העניגים הגשמיים * וכפי ערך שאיפה אל הרוחניות לא יתהה גם אם לא יצליח בגשמיות, כי אין לך תהי' אלא מתוך שאיפה שלא נתקיימה.

אמנם צריך להזהר שלא יחליף עצלות בבטחון. שיש מונע

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

מלהשתדל מפני עצלותו, ותולה בבטחון. וצריך לדעת שכל מה שמבטל ממלאכתו מפני עצלותו, בודאי יחסיר לעצמו! כי רק הבטחון מביא לס"ד, וכמש"ב: "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך", משא"כ העצלות. ואל יטעה האדם לומר שישתמש בעצלות לסייע לבטחון בדרך שלא לשמה, כי לא שייך שלא לשמה בבטחון. וטעמו של דבר, שאין מניעת המלאכה מצוד"א לא הבטחון שבלב שתביא למעט בה, היא המצוד"א ואדרבא, אם ימעט במלאכה מפני עצלותו, הלא יתעצל גם בעבודתו הרוחנית ונמצא יושב בטל, וא"ב רפואתו היא שיתייגע במלאכה" וגם זולת זה לא שייך שלא לשמה כבטחון, כי במצוות שבלב לא שייך שלא לשמה, כמו שביארנו במאמר "בג' דברים לא שייך שלא לשמה". (עי' כרך ב, עט' ** (77-78)

ויש ששאל: אם אף כלום בהשתדלות' ואין בה ממש, ואם אני מאמת את זאת גם בחיי, למה אני צריך להשתדל בכל כחי בעסקי האחר ליעצו ולבנות לו פרנסה" למה לא אבטח גם בזה על השי"ת, ומה שאמרו בשם הבעש"ט שאין דבר בעולם לחנם, ואפי' חסרון בטחון יש בו צורך, כדי שלא להשתמש בבטחון בנוגע לאחרים, לכאורה זו קשה מאד: וכי אפשר לאדם ללוות מדות לפי שעה, להשתמש בבטחון לעצמו, ובחסרון בטחון לאחרים ז

אמנם כך איתא בגמרא (ב"ב י' ע"א) "שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע אם אלהיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסם ז"א"ל כדי שנזכה בהם אנך. והנה האדם צריך שיהיו כל מעשיו לש"ש לעשות רצון קונו. ואם הקב"ה שולח אלינו את העניים שנפרנס אותם אנחנו, איך נחזירם אליו ונאמר "פרגסם אתה!" ז נאמר "השלך על ה' יהבך" - עניני עצמך! הי רצון

• (אבות א' נרו. *) ברבובו ס"ג:

•• (שלשה הדברים שהזכיר רבינו זצ"ל הס: תשובה, תפלה,

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ולימוד המוסר.

— העורכים. הבורא הוא שנשאיר עגיגינו אליו והוא ימלא את צרכינו, אבל בצרכי אחרים הלא שלחם אלינו שנשתדל למלא את חסרונם, למען נלמד את מדת החסד, ואם נשתמש בבטחון לא ישאר לנו מקום לעשות חסד. ע"כ צוה לנו שנשתדל בעד אחרים כמעשה המחוסר בטחון העושה לצרכי עצמו. אבל מובן הוא שגם בזה עלינו לדעת כי הבל מיד ה/ ומעשינו רק להתלמד במדת החסד.

העסק בדרך ארץ - למה ז

א. מאחר שמזונותיו של האדם קצובים לו מן השמים, ופרנסתו היא נם כקריעת ים סוף, א"כ למה עמם השי"ת על האדם את עול ההשתדלות בדרך ארץ ז בענת זה כ' הגרש"ז זצ"ל (בכתביו ח"ב במאמר "דרך האמונה" ובם'

חכמה ומוסר מ"ה ועוד) שמשא ההשתדלות נתן השי"ת על האדם לנסיון. כי זעה שמהו השי"ת בעולם אשר השגחתו ית' בהסתר, ולמראה עיניו נראה כאילו הוא השולט בבל עגעי פרנסתו ועסקיו כרצונו, ויוכל לטעות ולומר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה!" אמנם בתוך הסתר זה עליו להתעורר להכיר בתוך לבבו, ולהראות במעשיו, כי אין ממשלה לטבע כלל, והבל אך ורק מיד ה', ואין דבר קטן או גמל שגעשה בלי גזירתו ית', כמאה"ב "מי זה אמר ותהי ה' לא צוהז..." (איכה ג, ל"ז). וגם בעשותו מעשי ההשתדלות הטבעית, ידע ברור בלבבו כי אין במעשיו כלום, ורק רצונו ית' הוא הגורם. ובזה יגלה השגחתו ית' בתוך הסתר דרך ארץ: פי' שיקדש השי"ת בהכירו כבודו במקום שהוא בהסתר. ושורש זה כתוב בתורה (בראשית ג' י"ט): "כי שמעת... בזעת אפיך תאבל לחם כו'". וידוע שענשי הקב"ה לא בדרך נקמה

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ח"ו אלא בדרך לימוד לתקן החטא, וחטא אדה"ר היה שחפץ לדעת גם את הרע, ובזה הוציא א"ע ממדרגת גן עדן, שבה נתן ממשות רק לרוחניות הזכה, והוריד א"ע לעוה"ז — עולם הגשמיות, לראות ממשות בטבע ובגשמיות. וע"כ ראתה חכמתו ית' שתיקוהו הוא אשר בהיותו בתוך הסתר זה — בתוך ההשתדלות ביגיע כפיו ע"פ דרך הטבע — יתעלה להבחין בלבבו את ביטול דמיון הטבע ואת אמתת השגחתו ית'. אמנם גסיון זה הוא מן הקשים ביותר, כי הוא בכלל העגיגים אשר "החומר היפר הצורה", היינו שחומר המעשה בחיצוניותו מתנגד לכוונה הרוחנית, שבלב העושה אותו, וכן בזה הלא עכ"פ מעשיו בדרך ארץ, בחצוגיותם, הם מעשי השתדלות ע"פ דרך הטבע, ואם גם בשעת מעשה יכיר בלבבו את השגחתו ית', מ"מ הסכנה קרובה מאד שתכריע החיצוניות את כוונתו הטובה וישאר טבעי ומגושם, אס לא יתחזק כנגדה בכל כחו בהתבוננות הבטהון והאמונה כמו שיתבאר.

ב. איך יעמוד בגסיון זה 1 בעשותו תורתו — עבודת רוחניותו - קבע, ומלאכתו — השתדלותו הטבעית — ארעי. פי', שימעט ככל האפשר את צרכיו הגופניים ואת השתדלותו עליהם! וגם בעסקיו שעושה, לא תהי' דאגתו שמא לא יצליח בהם, כי הלא ההצלחה היא מה/ אלא דאגתו תהי' תמיד שמא יפריעו לו בתורתו ובעבודת השי"ת.

וכן כתב אחד מגדולי המפרשים ז"ל ספורט הק' ז"ל: (שמות כ/ וו*ם)

"זכור את יום השבת: היה תמיד זוכר את יום השבת בעסקיו בימי המעשר". לקדשו כדי שתוכל לקדשו! הזהיר שיסדר האדם עסקיו בימי המעשה באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת (היינו שבימי השבוע יתלמד במיעוט השתדלות, ובהיסח הדעת ממנה, וכל סידור עסקיו של חייו יהיה בנוי על יסוד זה — שיוכל בשבת לקיים מצות "כאילו כל מלאכתך

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

עשויה"); ששת ימים תעבוד: בעסקי חיי שעד" שהם עבודת
עבד בלי ספק, שרוב עגינם הוא היות מצטער האדם על עולם
שאינו שלו (פי' קניני העוה"ז לעולם אינס שלו, כי לעולם
אינם נעשים עצמיותו, כי זה שייך ירק בקנינים הרוחניים שהם
שלו באמת); ועשית כל מלאכתך: ההכרחית לממטפק".
הרי לך שנסיון ההשתדלות יש למעטו ככל האפשר, בין
באיכות בת בכמות, ואם לא מיעטו, זה לאות, שלא עמד בנסיון
כלל. (ועי' מש"כ מה עוד במאמר "הבטחת וההשתדלות").
4 ואיך היא התלמודות האמונה ז כתב רש"ז זצ"ל שיש
להתבונן בג'

דרכים: א) יתחקה במחשבתו בסבה של כל מסובב, ובסבת
הסבה, עד שיכיר הסבה הראשונה ב"ת ב) עוד יתבונן שהטבע
היא נם ממש, אלא שההרגל מסתירו (עי' מש"כ במאמר
"הטבע — הסתר נסים"). ג) גם יתלמד להכיר "נסיך שבכל
יום עמנו" — הנסים הגלויים שמזדמנים תמיד לכל אדם ולכל
העולם בהזדמנויות נפלאות — וימנע את נטיית הכפירה
שבלבו שלא תעשנו סומא, ולא תגרום לו להתעקש לבארם
תמיד בדרכים עקומים שיהיו נראים כמקרה "דרך הטבע".
ד. וכתב עוד הגרש"ז זצ"ל (במאמר "יהב חוכמתא לחכימין",
סי' קס"ו), בשפלות מי שלא יתבונן בהשגחתן ית' ולא יכירה,
שהוא כמו בבחי' בהמת כי הרי ממותרי האדם מן הבהמה הוא,
שהבהמה יודעת רק המסובב, והאדם מכיר גם את הסבה. גם
מדרגות החכם הן כערך עומק ידיעתו בהשתלשלות הסבות
וסבוה הסבות. והנה הסכל, לעומת התחלת החכמה, הריהו
כבהמה! וכן בין מדרגה ומדרגה של חכמה, הריהו כבהמה
לגבי המדרגה שלמעלה ממנו. שלא השיגה. ומעתה נתבונן
נא! הבה הכרת השגחתו ית, היא הכרת הסבה הראשונה לכל
הסבות, וא"כ מי שלא הגיע לה הריהו מצד זה כבבחי, בהמת
השי"ת יצילנו מכל שפלות ופחיתות' ויזבד מחשבותנו' וישא
את לבבינו אליו, אכי"ר.
ה' מדרגות בתורה ודרך ארץ

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

כבר נתבאר במאמר "העסק בדרך ארץ – למה ז" כי כל עסק האדם בהשתדלות דרך ארץ הוא למען ילמד בו את ענין השגחתו יוד, ויעמוד בגסיון. וידע כי אין ממשלה לטבע כלל, אלא הבל אך מהשי"ת לבדו הוא. משום זה הנה הצורך לעסוק בדרך ארץ משתנה בפנים שוגים, לפי מדרגת האדם בהכרת

השגחתו ית., ומציגו בזה בדבריהם ז"ל ח, מדרגות:

• • •

המדרגה הא, : המדרגה העליונה בענין זה! האדם שכבר עמד בגסיון זה, וכבר הביר שהנם והטבע שניהם כאחד בסיים גלויים ממש, ויודע שאין ממש בטבע כלל, לאדם כזה אין עוד צורך לנסיון של "בזיעת אפיק תאכל לחם" כי לא יוסיף לו מאומה! ואדרבא ראוי לו להשתמש בכל זמנו אך בדביקות בהשי"ת ותורתו! וע"כ כל צרכיו בעוה"ז ניתנים לו בנם ממש, נם גלוי מאחר שאין שום עגין בהסתרת הנם ממנו. זהו ענין שיטת ד"ש בן יוחאי (ברכות ל"ה:) "אפשר אדם חורש בשעת חרישה כו, תורה מה תהא עליה ז אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים". וכך באמת קרה לרשב"י ור"א בגו כשהיו במערה, (עי' שבת ל"ג, ע"ב) "איתרחיש ניסא ואיברא להו חרובא ועינא דמיא".

וכן מציגו בר"ח בן דוסא (תענית כ"ה), שלא הי, לו שמן בערב שבת,

ואמר: "מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק", ודלק כל השבת. ולכאורה תמוה, למה לא המציא לו הקב"ה שמן שלא יצטרך לנס ז אבל משום דר"ח בן דוסא כבר הגיע למדרגה שהנם והטבע שניהם היו גסים גלויים בעיניו. ע"כ ההנהגה עמו בין בנם בין בטבע בלי הפרש. אמנם הצדיקים חששו שלא יתגאו בראותם שמן השמים עושים להם נסים, וגם השתוקקו לגלות השגחה, ע"ב אף בגסים השתדלו לעשות מעשים, למען לכסות הגס עד כמה שאפשר עי רד"ק (מלכים ב, ד"ד) <

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

באלישע שהחיי את הילד בנס, ומ"מ שם עיניו על עיניו ופיו על פיו, כאלו אפשר להחיותו בזה באופן טבעי, ותהי, במעשה קלה זו קצת כסוי לנס. ועוד שם באסוך שמן דאשת עובדיה, שהקדים לנס שיהי, לה מעט משלה אשר יתרבה ולא שבנס יתהוה שמן חדש לגמרי יש מאין, כי גם בזה המעט של ההתחלה יש קצת כסוי לנס, אם כי קלוש הוא מאד. וכן ביעקב אבינו ע"ה, שעשה את האבנים "מרזב לראשו" מפני החיות — וכי מה שמירה מן החיות הרעות יש במרזב ו אבל באמת, הן נס הי, כי מן השמים שמרוהו כאשר לן במקום שנמצאים בו חיות רעות, אלא למעט את מראה הנס עשה את המרזב. (עי' כ' רש"ז סי, נ"ח). וכן במקלות שהעמיד ברהטים, בודאי לא הועילו, כי אלו הועילו. הרי היה באמת אסור משום חשש גזל, ומפורש בקרא שהמלאכים הם אשר הוליכו אליו את הצאן, כאשר ראה בחלום, וא"כ למה עשה המקלות? — רק למען הסתר את הנם לכה"ם במקצת. (רש"ז שם). וכן השי"ת צוה לנח לעשות תיבה גדולה, אף שעכ"ם לא יכלה להכיל את כולם אלא בנס של מועט המחזיק את המרובה, וא"כ הלא די גם בתיבה קטנה או בלא תיבה כלל? — אבל גם זה הי, למען מעט בנם (עי"ש ברמב"ן). ויותר מזה, כי אפי' מרע"ה, אדון כל הנביאים, עניו מכל האדם, ולפני הסתלקותו ממש, הראהו הקב"ה את בקעת ירחו וכו' מהר נבו, עי' רמב"ן שם שהי' בנס. וא"ב תמוה, אם הראהו בנס א"כ עלייה להר למה ז' אע"כ כדי למעט את הנס במקצת. נורא הוא ונפלא, עד כמה ראוי לחשוש אפי' לניצוץ דק של. אפשרות חשש גאווה. (ע"פ כ' הרש"ז ח"א סי' נ"ז). וראוי לבאר בכאן, כי מה שאמרנו שלרשב"י ור"ח בן דוסא התנהגו עמם בנסים, היינו בנסים כאלהן כי עכ"פ עבור רשב"י נעשה אילן חרובים, ולא נבראו לו הפירות עצמם; וכן החומץ דלק לר"ח בן דוסא, ולא שיאיר בלי נר» והכל מטעם הנ"ל, כי כן הוא הדרד בכל נסים.

* • •

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

המדרגה הב'. אמנם אין מתנהגים מן השמים בנסים אלא למי שהגיע לשלימות הבטחון, שהנם והטבע שוים בלבו בלי שום הפרש כלל, וכמבואר במאמר "הטבע – הסתר נסים", שיבחין שאין גטבע ממש כלל ואינה אלא נסיון לבד, מאחר שרצון השי"ת לבדו הוא הפועל, ואין הקב"ה צריך ח"ו לכלים לפעול על ידן. וגם אפשר שיראה שאין הטבע בונה את העולם אלא היא מצד ההסתר והחורבן (עי"ש מדרגות ג' וד'). אבל מי שלא הגיע עדיין לשלימות זו, וכשיבדוק בדקות בתוך לבבו, ימצא שאין הטבע והנם שוים אצלו לגמרי, — אם כי הגיע כבר למדרגה גבוהה בענין זה, מ"מ, משום חסרון השלימות בהכרתו, לא יתנהגו עמו בדרך נם אלא בהנהגה הטבעית, מפני שהוא מחוייב עדין לעמוד בנסיון הטבע עד שלימותו ועדיין שיוך הוא אל "בזעת אפיק תאכל לחם", לעסוק במעשים טבעיים וללמוד בשעת מעשה שאין בהם ממש.

וזוהי המדרגה שעליה אמר ר', ישמעאל (ברכות ל"ה:)
"ואספת דגנך —

הנהג בהם (בד"זס מנהג דרך ארץ". ואמרו ז"ל (שם)
"הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן" פי' שלא עלתה בידן,
מפני שלא הגיעו לשלימות המעלה ולא היו ראויים לנס. וכתב
הגר"ח מוואלאזין (בס' נפש החיים א', פ"ה) שר' ישמעאל
ורשב"י לא פליגי, אלא שר' ישמעאל שאמר לאחוז בתורה
ולנהוג בדרך ארץ היינו למי שלא הגיע למדרגה העליונה
שדיבר עליה רשב"י. וע"כ מי שלא הגיע עדיין לשלימות
ההכרה, אם יתנהגו עמו בנס, נמצא שישאר בחסרונו, והיינו
שאז"ל (שבת ל"ב:) שאם יעשו לו נם מנכין לו מזכיותיו, וידוע
שזכות פי' "זכות הלב", (הז' בפתח), שישאר חסרון בזכות
ההברה שבלבבו.
ואם אדם כזה לא יעסוק בדרך ארץ, וידמה לסמוך על הגם,
לא יצליח.

מהו שכ, רש"י (ברכות שם) "הנהג בהם, עם ד"ת, מנהג ד"א,

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

שאם תבוא לידי צורך הבריות סופך ליבטל מד"ת". ויש ראי' מוכרחת כי בעלי המדרגה הזאת שעליהם דיבר ר' ישמעאל, הם במדרגה גבוהה מאד מאד כנ"ל, שהרי ר' ישמעאל הביא ראי' מ"ואספת דגנך", וזה נאמר במי שמקיים "אם שמוע תשמעו.» לאהבה... ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם", — ועל זה השיב לו רשב"י דהיינו, "באינם עושים רצונו של מקום", והוא מתמיה, וכי המקיים "בכל לבבכם ובכל נפשכם" אפשר שאינו עושה רצונו של מקום? אלא בהכרח כדברינו, שבבחינת שלימות ההכרה בנס שבטבע, עדין חסר הוא בדקות, וע"ב אף שכבר מקיים את כל התורה מאהבה ובמסירות נפש, עדיין לא הגיע לשלימות עשיית רצונו ית' עד שיגיע לשלימות ההכרה שאפס זולתו ית', דהיינו שאין שום ממש בכחות הטבע. ומה נפלא ונורא הוא עד כמה מגיעות דקות מדרגות האמונה, כי אחר שמגיע לאהבה ולעבוד בכל לב ובכל נפש, עדיין צריך הוא ללמוד לעלות במדרגות האמונה.

• • •

המדרגה ה' ג'. הגה כתבנו עוד במאמר "הטבע" — הסתר גסים", כי יש אשר ג"כ יבחינו כי הכל מיד ה', אמנם לא יראו בראייה ברורה כ"כ לדעת שאין שום ממש בטבע, אלא רואים את הטבע ככלי בידו ית' אשר על ידו יפעל. והמשל לזה כאדם הכותב בעט שבידו, כן הקב"ה מנהיג את העולם ע"י הטבע והוא מסבב הסבות הטבעיות אשר תפעלנה כרצונו. (היא הנקראת שם המדרגה ה' ע"פ סדר המאמר ההוא). ובין ב, בחינות הללו שבהכרה יש חילוקי דרגות הרבה מאד בדקי דקות.

יש אשר מי שהוא במדרגה ה' שזכרנו באן — שיטת ר' ישמעאל, אשר בכל מעשה שיעשה הוא מוסיף לברר לעצמו את ביטול פעולת המעשה ההוא, ומתעלה בדרך זה מדרגא

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

לדרגא בהכרתו. איש מה ראוי לו להרבות במעשים, למען יוסיף בהכרתו עד שיגיע לשלימותד- וכיון שעושה זאת לשם שמים, מעשי ידיו מתברכים כאמור "וברכך ה' א' בכל משלך ידך אשר תעשה/ וזהו ענין אז"ל (נדה ע,) "מה יעשה אדם ויתעשר ז' רבה בסחורה, וישא ויתן באמונה, ויבקש רחמים כר". ענין "ירבה בסחורה ויבקש רחמים" צריך להבין ע"פ הגדר שכתבנו.

וזהו פי' דברי הרמב"ן(נח ר י"ט) "עשו אותה (התיבה) גדולה למעט בנם כי כן הדרך בכל הנסים." לעשות כל אשר ביד האדם לעשות והשאר יהי' בידי שמים", וכן כתב ג"כ ביעקב (ריש וישלח) אשר בענותנותו לא חשב א"ע במדרגה הא/ כמש"ב קטנתי כר, "שהוא לא בטח בצדקתו והשתדל בהצלה בכל י כ ל ת ו/ והענין הוא כי כל המעשים אצלם לש"ש הם גדר אתערותא דלתתא — התעוררות רוחנית — המביאה לאתערותא דלעילזב

ובן בר"ה ט"ז: "הילכך (שכל מה שאירע בתבואה עד פסח נגזר מפסח שעבר) כי חזי איניש דמצלח זרעא אפלא' ליזרע חרפא, דעד דמטי למידייניה קדים סליק/ הרי לפנינו חריצות נפלאה, אשר גם בה צריך האדם להשתמש' ואעפ"ב ידע גם בשעת מעשה זה כי אץ שום תועלת במעשיו אלא הכל מיד ה' הוא. וביון שעומד בנסיון שלא לטעות בהכרתו גם מתוך חריצות מצוייגת בזו, הרי זה מביא לו ברכה רבה והצלחה במעשיו. ואמתת הביאורים הללו תתבאר בסמוך. אבל מי שהוא במדרגה נמוכה מזו אשר יש לחשוש כי מעשיו לא יוסיפו לו בבהירות הכרתו, אלא אדרבא ח"ו לאט לאט ירד לחשוב שיש ממש בטבע' הלא לאדם כזה כל מעשים טבעיים סכנה הם שלא יורידוהו ממדרגת הכרתו, וצריך למעט ככל האפשר. וזהו אמרם ז"ל (חולץ ק"ה) "אמד שמואל: אנא להא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא הוי סייר נכסיה תרי זימגא ביומא, ואנא לא סיירגא אלא חדא זימנא/

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ולכאורה, הרי הגמ, מביאה שם כמה מילי דחסידותא שאמר הבן שלא זכה להתעלות בהן למדרגת אביו, אבל האי סיור נכסיה אינה ממילי דחסידותא, ואם טוב הוא להרבות בשמירת נכסיו למה לא עשה גם שמואל כאביו ז אבל ברור בי פשר הדבר כנ"ל כי

*מר שמואל שאביו היה במדרגה הגבוהה אשר היה ראוי לו להרבות בהשתדלות, ובזה היה מתעלה מעלה מעלה, והיינו מילי דחסידותא של אבוי • אד את עצמו חשב שמואל כהלא לגבי חמרא, לעומת מדרגת אביו, והיה ירא להרבות במעשים הטבעיים.

ואיתא במ"ר (בשלהי פתיחתא דאיכה רבתי) "ד' מלכים חיו, מה שתבע זה לא תבע זה... דוד אמר: ארדוף אויבי ואשיגם... ועם חד... עמד אס* ואמר: אני אין בי כח להרוג, אלא אני רודף אותם ואתה עושה" ן עמד יהושפט ואמר: אני אין בי כח להרוג ולא לרדוף, אלא אני אומר שירה ואתה עושה!.. עמד חזקי' ואמר: אני אין בי כח לא להרוג ולא לרחף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מיטתי ואתה עושה". במאמר הזה אנו לומחם לדעת כי ההשתמשות במעשי האדם צריכה להיות לפי ערך מדרגת הברתו. לפי הכרת דוד היה ראוי לו להתעסק ברחפת האויב והכאתו. אסא חשב שאיננו רשאי להכות, כי ח"ו ידמה "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", ואמר כי ישתמש רק ברחפה לבד והשי"ת יכה אותם. יהושפט חשש גם על הרחפה והשתמש רק בסבה רוחנית, שהיא אמירת שירה. חזקיה חשש עוד יותר — חשש נפלא מאד — כי אולי יגבה לבבו וידמה כי בזכות השירה שלו נפל האויב, ולא היה די לו במה שלא עשה שום מעשה גשמית, אלא גם את ההשתדלות הרוחנית אסר לעצמו. כי אם יגבה לבבו בתוצאות השתדלותו הרוחנית, הרי זה עצמו חסרון כשלימות הכרתו בהשי"ת. ואם כי החסרון הזה דק הוא מאד' צד שכמעט א"א להבחינו. פסק חזקיהו לעצמו לישון על מיטתו בשעת צרת כלל ישראל

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ולסמוך על הנם, כי יש מצבים אשר ברירות ההברה שאפס זולתו ית' עולה על כל שאר הענינים. והיא היא המצלת מכל צרה וצוקה.

ואז"ל (שבת נ"ג:) "מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק' ולא היה לו שכר מיניקה ליתן, וגעשה לו נם ונפתחו לו שני דחן כשני דדי אשה, והניק את בגו." כמה גדול אדם זה שנעשה לו גם כזה (פי' כי אילו היה במדרגת האנשים שאינם מכירים אותו ית' גם מתוך נס, לא היו עושים לו נם, ומדרגה זו תתבאר להלן במדרגה הד'). ... כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית". פי' שלא היו נותנים לו מן השמים כדרך הטבע, כי היה חשש בדבר שהשתמשות בטבע תזיק לו בהכרתו, ע"כ נתנו לו מן השמים בדרך גם כי עכ"ם מן הגם ילמד.

כללו של דבר: המדרגה השלישית הזאת היא באלה שהנם מחזק הכרתם בו ית' / והטבע מחלישה את הכרתם.. אדם כזה ראוי לו למעט בהשתמשותו בטבע' וגם ע"ם משפט שמים מוטב שיקבל בדרך גם מבדרך הטבע. המדרגה הד' / אמנם רוב בגי אדם לא ירגישו בנסים' ואם גם יהי' הנם גלוי ביותר, יתאמצו לבקש ביאורים שהוא מקרה אשר קרה ע"פ דרך הטבע, כאשר כבר בארנו במאמר -מהות הטבע". וגם זולת זד- מכיון שאין נס שאין בו משהו של הסתר, כמבואר לעיל, תולים בני האדם את עצמם במשהו הזה כדי לכפור בנם. למשל, שרה אמנו ע"ה נפקדה בנם, ואעפ"כ לא חזרו רשעים בתשובה בראותם נם כזה אצל אברהם מלמד דעת ה', ופשוט הוא שהיה נקל להם לכפור גם בנם זה מאחר שעם שרה נפקדו כל העקרות, כאז"ל, ולא היה בולט כ"כ שבזכות שרה היתד- וכן בקריעת ים סוף, שנבקעו כל מימות שבעולם, ע"כ כל הרוצה לכפור היה אומר כי לא בשביל ישראל הוא זה ונדומה.

בני אדם כאלה, שאינם מכירים בנסים, אין טוב להם שינהגו

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

מן השמים עמהם בנם, כי כל אשר תהי' להם הזדמנות יותר ללמוד את ה', ופקרו ולא למדו, הלא חטאם מתרבה, וע"כ מתנהגים מן השמים עם כאלה ע"פ הנהגת הטבע. וזה שאמרו בגמ' המובאת לעיל (שבת נ"ג:) - כמה גדול אדם זה..."

כי עכ"פ היה מכיר בנם, ובזה הוא גדול ממדרגת רוב בני אדם שאינם מכירים בנס.

אמנם גם ההנהגה ע"פ דרך הטבע רעה היא עבורו; ואין לו תיקון אלא אם גם ע"פ דרך הטבע לא יצליח, ויהי' עני ומדוכא, ולמרות רוב השתדלותו רק חסרון ודאגות ימצא, כי אז כאשר ישבר לבבו, יראה שלא הועילה לו השתדלותו העצומה' אולי ישוב ויתפלל אל ה', יגיע עי"ז אל הברת השגחתו ית'. ובדרך זה נאמר (בראשית ג') "קוץ ודרדר תצמיח לך" (אם תתגשם); "טוב לי כי עוניתי" (תהלים קי"ט), "אודך ה' כי אנפת בי" (ישעי' י"ב), "פן אשבע וכחשתי" (משלי ל'); "יא עניותא כו" (חגיגה ט':). וכבר ביאר גדר ההנהגה עם בעלי המדרגה הרביעית הזאת בעל חובות הלבבות ז"ל בשער הבטחון באמרו, "הבוטח בטבע ימסר ביד הטבע". ע"כ מי שמרגיש בעצמו שמבחין את כל מקרי העולם ע"פ דרך הטבע.

ואם גם יזכור תמיד לומר בשפתיו "בעזרת ה'" "ברוך ה'" וכדומה, מ"מ בקרב לבבו יסמוך רק על השתדלותו שבדרך סבה ומסובב הטבעית, ומה שיבוא לו פתאום יראהו כמקרה אשר קרה — מה יעשה וינצל מרעתו זו זיתבונן הרבה ויחשוב בעיניו האמונה, וישתדל לברר לעצמו את האמת הברורה שאין הטבע פועלת כלום, ועליו למעט בכל האפשר מלהשתדל ע"פ דרך הטבע, למען יקבע עי"ז בלבבו את הבטחון בו ית'. ואף אם לא יצליח, אל יאמר לנפשו כי מיעוט השתדלותו גרם לו, אלא ידע כי מן ה, היתה לו זאת, לנסותו עד כמה הגיע במדרגות הבטחון.

המדרגה הה/דש אשר לא יכיר בהשגת ה' כלל, ומרבה

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

בהשתדלותו בדרך הטבע, ומן השמים מצליחים מעשיו! והוא איננו מודה לו יוד על זה, אלא אומר לנפשו *כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". ולכאורה קשה, למה אין מלמדים אותו מן השמים ע"י עוני דסורים כג"ל ז אמנם אלה ד^ה האנשים אשר השקיעו את עצמם בכפירת השגחתו יוד כ"כ, עד שאינם ראויים להתעוררות מן השמים, אלא אדרבא הרשות נתונה לשטן להטעותם כל עוד יותר, בהראותו להם את הצלחתם ברשעם, וכמאמר הגשים הארורות (ירמי' מ"ד) *כי עשה נעשה... לקטר למלכת השמים... כאשר עשינו אנחנו ואבותינו מלכינו ושרינו בערי יהודה ובחוצות ירושלים ונשבע לחם ונהיה סובים ורע לא ראינו! ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים והסד לה נסכים. חסרנו כל ובחרב וברעב תמנו". וכמה שפלה היא מדרגת האנשים ההם! הן המה חיילותיו של שטן, אשר יטעה על ידם את שאר בני אדם, וכל השפעת העוה"ז הכאה אליהם, הם יונקים אותה מתהום הטומאה, וסופם שיאבדו עמה לגמרי.

ה# ישמרנו דצילנו, ונזכה לעלות מעלה מעלה במדרגות האמונה והכטחון
אכי"ר.

הכרת ההשגחה בחבלי משיח

א. גדר הנסים הוא שהקכ"ה מראה בגלד את השגחתו באופן אשר כל בעל לב יכיר כי אין זה מקרה טבעי אלא יד ה' נגלית כאן. על מ כשם שיש נם הבא לטובתנו בעוה"ז כן יש נם המתגלה ביסורינו כאשר השי"ת מראה השגחתו בגלד בסייעו לשונאינו, ודבר זה מפורש בתורה: *והיה כאשר שש ה., «עליכם... כן ישיש ה./.. להאביד כו" (דברים כ"ח ס"ג)! סי' כי ענק הששון והשמחה היינו לצאת למעלה מהגבול, וכשהיא לטובה היינו חסד בלא גבול, וכן השמחה להאביד היעו שהשי"ת ממלא רצת שונאינו בלי גבול ומראה גסים לשונאינו ח"ו.

ב. ודבר זה אנו רואים בחוש כדורנו. בנוהג שבעולם

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

שהמצדינים ביותר בכשרונותיהם וכחותיהם והמלומדים ביותר בטכסיסי הנהגת המדינות הם הנעשים למנהיגי המדינות כל אחד בפרט אשר הצטיין בו. אכל האם אפשר הוא בדרך הטבע שיקרה אשר חבורת אנשים דיקים מכל הבנה אשד מזדמנים אחורי הררחיים באיזה מטבח או מרתף לשתית שכר, כולם בני בלי שם, ופתאום ימצא כי הגה הנם חבורה שלמה של מסוגלים לממשלת מדינות וכולם אחר כך כחדא ינהגו אומות שלימות? ודבר זה ראינו בצורר הרשע וסיעתו ימ"ש אשר עשרות שנים היו כולם אנשים פשוטים ככל אנשי השוק מתעסקיק בדברים קטנים ופחותים, וכולם נעשים פתאום למנהיגים בהצטיינות יתירה להרע. הלא זה ממש השגחה גלוי, ונם ליטרנו ולפקח את עינינו.

והנה נראה הרבה בני אדם אשר לא עירו את ההשגחה הגלוי, שמראים לנו מן השמים בחבלי משיח, אלא אדרבא יבעטו ביטורין ומלאים קושיות כרמת להקשות על השי"ת והנהגתו, ומתוך זה מתפקדים עוד יותר לומר מקרה הוא וח'ץ לית דין ולית דיין. וענין זה סכנה הוא אפי, למצוינים ביותר המאמינים בה, ובהשגחתו, כי מתוך היסורין אפשר ח"ו שעלו להרהר אחר מדותיו ית, וזהו שאז"ל (סנהדרין צ"ח:) "אמר עולא ייתי (משיח) ולי אחמיגיה". עי, מהר"ל שחשש שמא מתוך חבלי משיח יהרהר אחר מזלתיו יתברך.

אמנם צריך האדם בראותו חבלי משיח שיתחזק הרבה ללמוד מן הים ודים הללו לעזוב את כל דרכיו ומחשבותיו והשקפותיו בעגיבי חיי העוה"ז וישיב את לבבו לגמרי לעבודת ה, כי בזה יקרב את קץ הגאולה. תהו אשר ירצה השי"ת שנלמד מחבלי משיח.

יש אשר תמיד ידבר על דבר הכרת הנסים והשגחתו ית,, אבל אץ זה רק בפיו ובשפתיו כבודוני ולבו רחק ממני. אלא אם האדם מכיר באמת את אמתת השגחתו ית, ולבו באמת יבחין את הנסים אזי בהכרח מעשיו משתנים לגמרי מן הקצה אל

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

הקצת ובזה רגילים בגי האדם לטעות בחשבם שבהוראת פה
כבר יצאו ידי חובתם. ובאמת רק חרס העלו בידם' והאות –
כי אין שיגוי עדיין במעשיהם.

ומד. נפלא הוא מה שאמרה רחב למרגלי יהושע: "ידעתי כי
נתן ה,

לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו' וכי נמוגו כל יושבי
הארץ מפניכם. כי שמענו את אשר הוביש ה, את מי ים סוף
מפניכם... ואשר עשיתם לשני מלבי האמורי... ונשמע וימס
לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש (עי, רש"י) מפניכם'4.
ולכאורה יש לתמוה למה זה נלחמו אח"כ נגד ישראל, ורק
רחב היא היתד. האחת אשר עשתה למעשה ע"פ מה שהבירה
מגסי ה' לישראל ז אמנם בין בל אלה אשר רואים הנסים
וחרדים באמת מפני עוצם הנהגתו ית"מ כמעט כולם
הכרתם איננה משפעת עליהם לשבות מעשיהם כלום. כי אילו
למדו כל במו שלמדה רחב היו עושים שלום עם ישראל והיו
מגיהים הארץ והולכים להם כמו שעשה הגרגשי (שאז"ל
שפנה לאפריקא), ואיך היתה האפשרות שיעלה על דעתם
להלחם נגד ה, הנורא אשר ראו את עוצם גבורתו מסיו. אלא
זה לאות כי אין זו אלא הברה חיצונית לבה שאינה נוגעת
לעומק הלב ואינה פועלת למעשה ורק רחב היא היחידה אשר
למדה באמת.

Les Inboxables

Révissez, apprenez et soyez épatés par le savoir de vos enfants avec 350 questions-réponses consacrées à la Torah, à nos lois, à la vie et à la culture juive.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions